

Az Amerikai Egyesült Államokban a nemzeti könyvtári hetet, amelyet az American Library Association (ALA) támogat, 1958 óta minden évben megrendezik. Évente más-más téma kerül a középpontba: 1958-ban a *Wake Up and Read!*, míg idén a *Libraries Work Because We Do!* volt a mottó. E rendezvénysorozat kapcsán 2012. április 14-én először rendezte meg a könyvtárosok napját az ELTE Egyetemi Könyvtár. A szakmai bemutatókon az intézmény múltja és jelene, szolgáltatásai és gyűjteménye iránt érdeklődő, társintézményekben dolgozó kollégák és családtagjaik vettek részt.

Az Egyetemi Könyvtárban tavaly lezajlott TÁMOP 3.2.4/09/1-KMR-2010-0021 „Tudásdepó-Expressz” – Az ELTE könyvtári rendszerének komplex fejlesztése a könyvtárhasználat megkönnyítése érdekében című pályázat rendezvényei megmutatták, hogy igen nagy az érdeklődés a könyvtár nem hagyományos szolgáltatásai és tevékenységei iránt. A könyvtárosok napja a társintézményekben vagy szakmai szervezetekben dolgozó kollégákkal kívánta megismertetni a nagy múltú Egyetemi Könyvtárt, vázolva a nálunk folyó projekteket, az intézmény lehetőségeit és céljait.

Az előzetesen regisztrált kollégákat Kálóczi Katalin köszöntötte a könyvtár dísztermében. A főigazgató-helyettes elmondta, hogy a könyvtár 2011-ben ünnepelte fennállásának 450. évfordulóját, amit számos rendezvényen, többek között a teremben látható kiállítással is

megünnepeleltek, azonban e nyílt napon a könyvtárosoknak a szakmai munka hétköznapjait szeretnék bemutatni.

Bikádi Katalin, a közönségszolgálati osztály vezetője, átfogó prezentációban vázolta az ország legrégebben működő nyilvános könyvtára történetének főbb állomásait, illetve az itt őrzött több mint másfél milliós állomány fontosabb ismerveit. Az előadás következő részében Bikádi Katalin a hangsúlyt az ELTE Egyetemi Könyvtár eddig a szakma számára kevésbé ismert, szolgáltató könyvtári oldalára helyezte. Az Egyetemi Könyvtár sokat tesz a kulturális örökség megőrzése, védelme és szabadon hozzáférhetővé tétele érdekében. Korszerű szolgáltatásait mindenki igénybe veheti, az egyetem hallgatóitól a dolgozókon át a magyar és a nemzetközi tudományos közösségekig. Majd bemutatta azt is, hogy a Ferenciek terén álló intézmény milyen szerepet és központi feladatokat vállal az ELTE több mint ötven könyvtárát tömörítő Egyetemi Könyvtári Szolgálatban (EKSZ), valamint milyen szolgáltatásokat nyújtanak közösen az ELTE könyvtárai.

A harmadik egységben a könyvtárosok napjának résztvevői a könyvtár korszerű online szolgáltatásaival ismerkedhettek meg, így például a több mint egymillió cédulát tartalmazó digitalizált alapkatalógussal, az ULIBCA-val (<https://edit.elte.hu/ulibca>), a könyvtári hálózat összefogásában létrehozott új portállal (<http://konyvtar.elte.hu>), az ELTE könyvtáraiban egységesen bevezetett integrált könyvtári rendszeren alapuló, új online katalógussal (<http://katalogus.elte.hu>), és az ELTE közoktatási intézményi könyvtárainak közös keresőfelületével (<http://gimikatalogus.elte.hu>).

Bikádi Katalin az előadásában ismertette még a könyvtár és az EKSZ munkáját a felhasználóképzés területén, különös tekintettel az oktatók és a hallgatók adatbázis-használatára. Az egyetem tudományos eredményeinek gondozása kapcsán kitért az ELTE könyvtárosainak szerepére a Magyar Tudományos Művek Tárának (MTMT) vonatkozásában. Végül ízelítőt adott az Egyetemi Könyvtár terveiből: milyen további katalógus- és állománytest-digitalizálásokat tervez, hogyan kíván továbblépni a hazai és nemzetközi szakmai együttműködések, a kulturális szakemberképzés és a minőségbiztosítás területén, valamint hogyan szeretne újabb közösségi tereket az olvasók rendelkezésére bocsátani.

A bemutató után a résztvevők három kisebb csoportot alkotva járták végig a könyvtár épületét.

A restaurátorműhelyben *Szalaváry Miklós* ismertette a könyvtár állományvédelmi programját és lehetőségeit az állomány karbantartásával és restaurálásával kapcsolatban. A restaurátor elmondta, hogy nemcsak javító, hanem megelőző

feladatai is vannak, például a raktárak ellenőrzése – idetartozik a rendszeres hő- és páramérés – és a könyvvállomány folyamatos vizsgálata.

A vendégek megismerkedhettek a muzeális dokumentumok tisztításának, a sérült lapok papíröntéssel történő pótlásának, a könyvlapok fűzésének és különböző kötéseinek folyamatával. Végül néhány példát is láthattak arra, hogy a könyvek tábláiból, gerincéből milyen érdekes, értékes régi kéziratok, töredékek kerülnek elő, amelyek csak a könyv szétbontása után láthatók.

Az intézményben őrzött muzeális állomány jelentőségére néhány kiválasztott dokumentum bemutatásával hívta fel a figyelmet *Bibor Máté* könyvtáros. Miután a résztvevők bejárták a műemlékraktár látogatható részét, megismerkedtek a vitrinekben tematikusan elrendezett könyvritkaságokkal. Az első tárlóban az itt őrzött corvinák közül hármat állítottak ki. Mindegyik kódexnek volt valami érdekessége a corvina-voltán kívül is, például a Tertullianus-corvina Vitéz János saját kezű jegyzeténél volt nyitva. A nyomtatott könyvkiadás első korszakát reprezentáló második tárlóban helyet kapó három ősnymtatvány közül a Hess-féle *Chronica Hungarorum* sokaknak ismerős volt. A harmadik vitrinben a könyvtár magyar nyelvű kézírataiból kaptak ízelítőt a könyvtárosok napjának résztvevői: három nyelvemlékkódex mellett Káldi György másfél év alatt létrehozott bibliafordításának eredeti példánya, Mikes Kelemen egy kézírata, illetve Arany János óravázlata volt kiállítva.

A könyvtár digitalizáló műhelyében *Cséka György* digitalizálási projektvezető egy általános, a digitalizálás elveit és

módszereit érintő bevezető után ismertette az Egyetemi Könyvtár digitalizálási tervét és gyakorlatát, amely három nagy kérdésre ad választ: mi az, amit digitalizálunk; hogyan digitalizálunk, azaz, milyen eszközökkel; továbbá, mi történik a digitalizált állománnyal, hogyan szolgáltatjuk az így elektronikus formában elérhető dokumentumokat.

A könyvtár célja, hogy a felbecsülhetetlen értékű műemléki dokumentum- és kéziratállománya lehetőleg teljes egészében, digitális másolat formájában hozzáférhetővé váljon a kutatók és a nagyközönség számára. A digitalizálás emellett az állomány védelmét is szolgálja, hiszen a kutatók ezáltal a professzionális minőségű másolatokkal dolgozhatnak, és nem az eredeti, akár több száz éves könyvekkel, kódexekkel, kéziratokkal. A projektvezető röviden ismertette, hogy milyen egyéb, nem a könyvtár által digitalizált állománnyal rendelkezik az intézmény, milyen digitalizálási projekteket vett és vesz részt. A legfontosabb, már lezárult projektek egyike az alapkatalógus digitalizálása, amelynek eredményeképpen az interneten keresztül a világ minden tájáról elérhető a könyvtár egyik legjelentősebb katalógusa.

A bemutató második részében a digitalizálás technikai részletei kerültek előtérbe: milyen digitalizálási eszközök és módok léteznek általában, melyek a professzionális könyvdigitalizáló technikák, és milyen eszközökkel rendelkezik a könyvtár. Az elméleti ismertetőt *Hajtmanszki Péternek*, a műhely munkatársának digitalizálási bemutatója követte, amelyben a látogatók működés közben ismerhették meg a Zeuschel OS 12000 típusú professzionális könyvszkennert.

Az ismertetés harmadik része a digitális állomány különböző tárolási, archiválási eszközeiről, normáiról, lehetőségeiről szólt, továbbá az állomány szolgáltatásáról, elérhetőségéről, érintve az ELTE Egyetemi Könyvtári Szolgálat új portálját és a fejlesztés alatt álló digitális tudástárát.

A különböző típusú – köz-, iskolai, szak- és felsőoktatási – könyvtárból érkezett kollégák számos kérdést tettek fel a bemutatók során. A kétórás programot követően a résztvevők többsége élt a kötetlenebb eszmecsere lehetőségével, és a könyvtár tanácstermében oldott beszélgetés, kávézás közben ismerhették meg egymás konkrét tapasztalatait. Szó esett azokról a kihívásokról, amelyekkel a XXI. század könyvtárosainak feltétlenül szembe kell nézniük, illetve amelyek új szolgáltatások bevezetését, a könyvtárak működésének megújulását, változását igénylik.

A látogatói visszajelzések alapján az Egyetemi Könyvtár munkatársai egyértelműen sikeresnek ítélték a könyvtárosok napját, s a kezdeményezést a jövőben is szeretnék folytatni és továbbfejleszteni. ■